

GAZETA LITERARĂ

Anul IV, nr. 14 (160) - joi 4 aprilie 1957

ORGAN SAPTĂMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN R.P.R.

6 pagini 50 bani

ROMANTISM REVOLUȚIONAR

Din cele spuse în articolul nostru trecut, socotim necesar să repetăm și să subliniem un singur lucru, atunci când este vorba despre problema revenirii în limbajul critic literar a unor noțiuni și expresii care au căzut în desuetudine de vreme. Astfel de expresii nu urmăresc să înlocuiască înțelegerea complexă a realismului socialist, nu urmăresc să ne întoarcă la o restrângere a sferii sale la câteva formule simplificatoare și foarte lesne de aplicat, atunci când literatura se măsoară mecanic, cu metrul sau cu kilogramul, în loc să fie cercetată și apreciată după specificul ei.

Nu vom reduce deci fenomenul foarte cuprinzător al realismului socialist la simpla „îmbinare (sau împletire) organică a criticii realiste cu romantismul revoluționar”. Dar nu trebuie să ometem nici o clipă atât critica realistă cât și romantismul revoluționar, care sunt două componente dominante și critice ale părții în așa fel incit lipsa unaia din aceste două componente în structura operei literare sau preponderanța uneia în dauna celeilalte, au drept rezultat o îndepărtare de la adevăr, așadar de la realismul socialist.

Nu se poate imagina literatura realismului socialist fără condamnarea orinduirii trecute, fără atacul împotriva a ceea ce e vechi și înapoiat și mai dănuie anacronic, fără dezvăluirea contradicțiilor care se manifestă în viața noastră socialistă. Toate acestea presupun critică, o critică întru nimic mai puțin ascuțită decât aceea pe care au făcut-o la timpul lor marii înaintași, în special marii realști critici din secolul trecut și din secolul nostru. Ba chiar avem tot temeiul să spunem că, în critica trecutului însăși, literatura realismului socialist trebuie să meargă încă mai departe, pentru că ea se bucură de instrumente superioare în ce privește înțelegerea fenomenelor sociale din orinduirile anterioare, în toate cauzele lor atât dată puțin vizibile sau chiar invizibile scriitorilor de atunci.

Părea noastră este însă că o lucrare literară, oricât de însemnată ar fi valoarea ei artistică, oricât de realistă ar fi ea — dacă sensul ei este numai unul critic, ea nu este realistă nici chiar atunci când se referă la o epocă mai îndepărtată, când critica se dezvoltă împotriva orinduirii anterioare. Din acest punct de vedere, noi credem că este necesară o reexaminare a aprecierilor care s-au dat unora din cărțile literare noastre actuale și despre care a putut reieși că sint realistice socialiste. Mai mult decât atât, în anumite cazuri, dacă o operă literară are numai un

sens critic, ea poate să se situeze nu doar în afara realismului socialist, dar chiar și în afara realismului. Ne gândim la acele lucrări care, vorbind despre actualitatea construirii socialismului, se opresc numai la aspectele negative, înapoiate. A releva într-o operă literară numai ceea ce e negativ, din toate fenomenele vieții noastre, aceasta înseamnă că generalizarea se desfășoară cu intenția de a demonstra artistică că însăși esența vieții noastre e negativă. Ceea ce, evident, este un flagrant neadevăr. A scrie o operă numai critică despre actualitate, aceasta exclude realismul pentru simplul motiv că esența orinduirii e pozitivă, umană și nu negativă, antiumană.

Ceea ce ferește de antirealism operele literare închinată actualității, oricât de intensă și adâncă ar fi critica fenomenelor negative pe care o dezvăluie ele, ceea ce aduce pe terenul realismului socialist operele literare în care domină și critica realistă împotriva fenomenelor caracteristice orinduirilor trecute, este romantismul revoluționar, acela care dă literaturii perspectiva viitorului.

Oricât ar fi de săracă formula despre împletirea organică sau imbinarea organică a criticii realiste cu romantismul revoluționar a sensului dezvoltării în viață și societate, oricât ar părea ea de depășită, această formulă nu poate lipsi din definiția și mai ales din înțelegerea realismului socialist.

Complexul de stări, sentimente, atitudini, concepție, punct de vedere despre rolul literaturii, despre teme și idei în artă — acest complex pe care îl numește realismul socialist „romantism revoluționar” — este totuși acela care asigură criticii celei mai îndrăzite și posibilitatea aflării unui orizont către care să merite să fie îndreptat.

La operele care nu fac decât să infierze ceea ce e negativ în viața noastră, noi credem că în mod cu totul indulgent și nepriincial lipsa romantismului revoluționar a fost numai criticism și negativism. Astfel de opere sînt de-a dreptul naturaliste obiectiviste. Pot fi oricât de reale, obiective dezvăluie — dacă opera se rezumă la altă, înseamnă că ea s-a oprit la unele din laturile fenomenelor, că a omis esențialul (care constă în lumen în tendința de a lăchida rațional) și că a dat neesențialul drept esențial, drept adevăr. O operă exclusiv critică despre actualitate nu înseamnă că face în condițiile societății noastre ceea ce a făcut realismul critic în condițiile societății din timpul său; față de actualitatea construirii socialismului, realismul critic nu mai este cu puțină, căci atunci nu mai e

realism critic, ci devine naturalism; sau, poate exista, dar numai „împletire organică”, „îmbinare organică” cu romantismul revoluționar, dar atunci nu mai e realism critic ci devine realism socialist.

Ceea ce nu înseamnă că astăzi nu se poate scrie și o literatură realistă critică. Dimpotrivă, noi credem că poate exista azi, și că există chiar realism critic, dar numai în zgrăvirea unor aspecte ale societății din trecut, în unele cărți cu subiecte din istorie. Sînt ele de condamnat? Sînt ele mai puțin artistice? Nu vom afirma niciodată acest lucru. Noi socotim pe deplin posibilă existența realismului critic în condițiile în care metoda principală a scriitorilor, aceea care stă la baza majorității operelor create azi, este realismul socialist. Problema e că scriitorii care se rezumă la realismul critic nu vor depăși niciodată viziunea atinsă de înaintași.

Iar dacă forța lor artistică n-o va egala și întrece pe a înaintașilor — și nu e prea lesne s-o poată face! — atunci în chip firesc ei nu vor stîrni entuziasmul cititorului. Căci acesta așteaptă de la contemporanii săi ceva în plus față de înaintași, în privința posibilității de a cunoaște mai adînc lumea și viața.

Romantismul revoluționar definește, după părerea noastră, foarte exact poziția literaturii și atitudinea scriitorilor în fața problemelor vieții, pentru a putea afla și dezvălui sensul dezvoltării, orizontul către care să se îndrepte pașii eroilor și ai cititorilor. E vorba deci de o concepție despre viață, dar și despre rolul literaturii, un rol activ în viața socială. Alungem la o altă formulă pe care limbajul critic literar ar trebui să o folosească mai des, și mai cu seamă să examineze operele literare din perspectiva ei. Ne gândim la ceea ce se denumește prin rolul educativ și transformator al literaturii. Evident că nu numai criticii au mai mult în atenția lor această formulă și scriitorii pe care ea îi desemnează; prin rolul educativ nu pot să nu gîndească operele pe care le creează din punctul de vedere al rolului educativ pe care îl vor avea aceste opere prin ideile lor, prin felul revoluționar în care ele le transmit cititorilor, prin perspectiva către care îi călăuzesc.

Într-o vreme se mai credea că a fi poetic și romantic și revoluționar sînt două însușiri diferite și se poate un sfîrșit fericit la capătul unui sfîrșit de eveniment cit mai tragice și senzationale, pentru a fi sigure de perspectiva viitorului; sau măcar să pui pe un erou să vizeze la viitor, să facă planuri, în clipele cele mai doribile și cit mai dese cu puțină. Vorbind brutal, un fel de sfîrșit de comedie pentru dramele cele mai adînci.

Ni se pare că trebuie gîndit din nou raportul dintre comedie și tragedie în condițiile noastre. În cele mai tragice momente, chiar acolo unde eroii sînt descumpanți, dispersați, scriitorul ei însuși nu poate să nu aște simburile optimiste care marchează triumful vieții noastre dincolo de toate vicisitudinile. El trebuie să-l arate cititorului — firav și slab cum e, dar în toată strălucirea lui de simburile a vieții căruia îi aparține viitorul. Această atitudine este rezultatul romantismului revoluționar. Al scriitorilor sau al eroilor lor. Sau, mai exact, și prin acestora și al cititorilor. Năvala romantismului revoluționar

Mihai Gafița
(Continuare în pag. 5)

ROMUL LADEA

„Compoziție”

Insemnări

Dicționarul eminescian

Un grup de cercetători, temeinic pregătiți și hotărîți să-și ducă treaba la capăt, a început la Institutul de lingvistică din București, alăturarea unui dicționar al limbii lui Mihail Eminescu. Lucrări lexicografice consacrate limbii unui mare scriitor național sau tăcut sau sînt pe care să se desăvîrșească în mai multe mișcări științifice. În Uniunea Sovietică a apărut, de curînd, primul volum al unui dicționar Pușkin. Academia de Științe din Berlin întocmește un dicționar goethean, din care au și apărut câteva coli, publicate în vederea discutării lor fonetice sau morfologice, pronunțiile lui, toate acestea pot fi urmărite în dicționarele existente, cu atât mai mare folos cu cât textele eminescane au fost excerptate în vederea elaborării noilor lucrări lexicografice și atestază înregistrările lor. Aceste întrebări a bunului simț neprevenit i se poate răspunde însă că, mai întîi, nu toate operele lui Eminescu au fost excerptate, nici măcar toate operele lui literare, apoi că un dicționar consacrat operei întregi a unui mare scriitor urmărește scopuri pe care un dicționar general al limbii nu le poate propune și nu le poate atinge.

Mal întîi, dicționarele individualizate, acelea consacrate limbii unui mare scriitor, sînt menite să îmbogățească cunoașterea limbii naționale intr-unul din aspectele ei rămase nelectate în lucrările tradiționale ale lexicografiei. Gînd a început să se întocmească dicționarele și atunci cînd, în secolul al XIX-lea, numărul lor a sporit în mare proporție pentru toate limbile, cercetătorii nu lucrau încă cu noțiunile de stiluri ale limbii sau de stiluri individuale, noțiuni care au

temporane, în patru volume, și dicționarul aceluiași secol al limbii noastre, într-un singur volum, îmbogățit prin indicarea etimologiilor, sînt pe cale să apară în întregime, cu opere ale aceluiași for științific care și propune acum studiul aprofundat al limbii lui Eminescu. Eminescu scrie în limba română, se va zice, și înțelesul cuvintelor folosite de el, poli-semantismul lor, funcțiunile gramaticale ale cuvintelor-noțiuni și ale celor care indică legăturile sintactice, formele lui arhaice sau regionale, felul derivărilor sau compunerilor lui, variantele lui fonetice sau morfologice, pronunțiile lui, toate acestea pot fi urmărite în dicționarele existente, cu atât mai mare folos cu cât textele eminescane au fost excerptate în vederea elaborării noilor lucrări lexicografice și atestază înregistrările lor. Aceste întrebări a bunului simț neprevenit i se poate răspunde însă că, mai întîi, nu toate operele lui Eminescu au fost excerptate, nici măcar toate operele lui literare, apoi că un dicționar consacrat operei întregi a unui mare scriitor urmărește scopuri pe care un dicționar general al limbii nu le poate propune și nu le poate atinge.

Tudor Vianu
(Continuare în pag. 4)

GURA LUMII

Magarul, călărit de un unchiș,
Îl duce fiul de dirlog,
Și nici nu au intrat încă-n oraș,
Că trei muieri, cam slobode, mă rog,
Îi dau cu tifla: — Cum? Nu ți-e rușine
Să-ți lași copilul desulțat pe jos
Și să te care el pe tine?
Și mai și rizi, bătrîne puturos?

Bătrînul n-are ce să spuie
Și ocărit cum fuse în zadar.
Oprește-n loc, descalecă și suie
Numaidecît bălatul pe măgar,
Și ia dirlogul, ca să-l ție el.
Gîndîndu-se la cele întimplate,
Unchișul, cam slăbuț și mițtel,
O ia scîlcîu prin țirg cu greutale.

Dar doi moșnegi înjură pe băiat:
— Îți șade, nesimțîute, frumos
Să stai acolo cocoțat
Și lași pe talcă-tu pe jos?
Bălatul sare iute de pe șă
Și tață și copilul se întreabă
— Ce facem de ne-o merge tot așa?

Cu o găln-n traistă,
La țirg nu-i mare treabă.
Dacă știam, ai dracului să hie
Și ochii să le lasă.
Nu mai plecam cu noaptea-n cap, Ilie,
Mai bine ne-am înțoare, băiatule, acasă.
Se chibzuiesc, mai stau, se mai frîmîntă,
Se uită înaintă și-napoi.
Și, cu nădejdea țirgului înfrîntă,
Înceleă măgarul amîndoi.
Dar o nevasță și un gospodar
Îi înținesc pe drum, la o răsucire.
Și-i ploig: — Nenoroicul de măgar
Să-n-ncovoieți și nu-l mai poate duce.

Mai rămînea să facă o-ncearcă,
Să ia de-acuma dinșii măgarul la spinare.

Tudor Argezi

*) Din volumul „Stihuri peștice”, sub tipar la Editura Tineretului.

DISCUȚII

Analiza psihologică

Ibrăileanu se exprima categoric: „Creația e superioară analizei. Artă literară fără analiză poate să existe. Fără creație, nu”. Adică artă literară fără „ceea ce autorul cetește în sufletul personajilor sale și ne spune, poate să existe”. Fără creație înțelegînd prin aceasta înțelegerea personajilor și comportarea lor, cu alte cuvinte totalitatea reprezentărilor concrete, pe care le putem avea despre ele” — nu. Evoluția prozei, a romanului în special, o adus însă, aproape paralel, pe lângă largirea orizontului social, dezvoltarea problemelor psihologice, generate de ambianța socială specifică, ceea ce a însemnat implicit dezvoltarea mijloacelor analitice. Făcînd această constatare, nu mergem împotriva ideii lui G. Ibrăileanu, ci observăm numai că — deși poate exista artă literară fără analiză — împletirea creației cu analiza, în proză mai ales, s-a dovedit nu numai binefăcătoare, dar aproape

istoric necesară, evident, cu precumpnire într-o direcție sau în cealaltă. E foarte necesar să reconfirmăm drepturile istorice ale analizei alături de creație, deoarece această idee o însemnătate deosebită de actuală în combaterea tezei dogmatice, dînd care orice analiză psihologică trebuie ccolită cu oarece, ca fiind o manifestare a decadentismului, psihologismului sau chiar a naturalismului — la noi cel puțin. Este banal dar nu și inutil să susținem că și creația fără analiză ar fi avut de suferit sau că există stări de spirit, simțămînte care nu pot răzbi în afară, care nu se pot topi în fapte, în gesturi. Nu este inutil mai ales, dacă ne amintim că veteza lui Marin Preda, „Ana Rosculeț”, și stîrniți la apariție indignarea criticilor dogmatice, care a văzut numai de analizarea stărilor de spirit ale unui năucitor, tendința autorului de a concesiona psihologismul mic-burghez o eroină pozitivă, Cîtită astăzi, vechea novelă a lui Marin Preda ne apare stîngac realizată, rudimentară și totuși pozitivă prin efortul de a lumina viața interioară a eroinei sale, de a explica salful ei, moral, trecerea de la o existență întințată la o existență demnă de mîncătoare conștientă, înaintată.

Dar cu atât mai actuală ne apare dezbatarea acestei probleme: cu cit vechile rigidități în așteptarea unei opere de artă din acest punct de vedere, renasc cu candorarea unui nou născut. Tovarășii Nicolae Moraru face în articolul „Adevăr artistic și ideal estetic”, al cincilea scris pe marginea romanului „Eroica”, o lungă listă de principii sănătoase pe care își propune să le observe, cerînd și altora să nu fie cunșta dogmaticii nesocotîndule. Dar cînd trece la aplicarea lor în practică, optica i se schimbă radical. De pildă, în „Moraru”, făcînd o profeșie de credință antidogmatică, scrie: „Realismul socialist presupune variatele de stiluri, de procedee, cea mai largă posibilitate de a folosi mijloacele de expresie cit de liber și larg. Să nu le discutăm deci în abstract, ci în felul concret cum sînt folosite, subordonate formării imaginii transmițătoare de idei, de conștient, de mesaj”. După care tot Moraru face următoarele aprecieri: „Nu e bine, desigur, să judecăm după frag-

Georgeta Horodincă
(Continuare în pag. 4)

In cuprinsul gazetei:

- Cronica literară — Nicuță Tănase: „Derbedeli” de Savin Biscuit
- Discuții pentru un dicționar curent — Antirealism; curent; modernism de Dumitru Solomon
- Tineretea Aspaiei de Iulian Vesper
- Fițe de roman de Francisc Munteanu
- O cronica cinematografică ulmitoare de N. Timotei
- Monologul lui Darie de Ion Vitner
- Probleme de regie de Șerban Cioculescu
- Zece ani de la moartea lui Jean-Richard Bloch de Valentin Lipăit
- Note și comentarii, Agendă internațională

I. Roman

SONETE LIBERE

SONETUL

- Hm, versul alb i-așa și pe dincolo...
- Ei aș, el este unicul, modernul!
- Dă-mi mie, colo, un sonet-ele-nul...
- Rondelul-i slăbiciunea lui Apollo...

Natura-i mai cumșinte ca pedanțul,
Ea face urși, viței și căprioare,
Iar noi ne-nduioșăm cînd mielul sare
Și ne-nchinăm cînd trece elefantul.

Măicuța are ac, baros și daltă,
În talger pun-e-oacua, pune dramul,
Încearcă ba o formă, ba ecalaltă

Și uneori alege filigramul,
Desprînsă dar, de slavă și de hulă,
Iă-ți drumul tău sub soare, libelul!

JUDECATA CELUI DE MÎINE

Așa cum sîntem, ne va lua cu dînsul,
Grăbiți, fanatici, mistuiți în fape,
Va ști că ne-am iscat pe brînci, din noapte.
Ne va-nțelege chiotul și plînsul.

Ne va ierta pentru un cînt de-o oră,
Pentru ce-i rupt, învalmășit ca norii.
Va spune: aspre căi au luptătorii
Și va vedea în singe aurora.

Va fi judecătorul drept, sensibil,
Cinsti-vă marșul nostru prin viltoare.
Dar vai, cînd gîslas neted, blind, teribil,
Iar timpul greu o va strivi sub țalpa.

MIRAJ

Cunosc mirajul lumilor perfecte,
Cu hore în lumină desfătate.
Puholul Tîmp din calea lor se-abate
Să nu rănească gingașele spectre.

Pe pașiști am văzut cum Frumusețea
În bratele-Adevărului horește
Și iarba cum străluce nefește,
Disprețuind declinul și tristetea.

De-acolo am strîgat cu spaimă mare:
Vor înima, vor înima să-mi fure!
O, Tîmpule, dă-mi turburea-ți suflare

Și nedesăvîșitele conture —
Cu tot ce moare și cu tot ce crește,
În aspra-mbrățișare mă primește!

Maria Banuș

CĂRTINOI

TEODOR BALS: „1907”

Sînt fenomene ale vieții naturale și sociale care, în declarația lor, risipesc aita strălucire, aita grandiozitate, încît încovoale mai todeauna penelul sau pana artistului care se încumetă să le e-ternizeze marea.

Și dacă e adevarat că artiștii din toate timpurile au fost cu osebire atrași de marile și nepereptabile fenomene ale vieții, nu e mai puțin adevarat că o ingenunchiat, cei mai mulți, covîrșiți, înfrinți de inaccessibilitatea modelului. Nu sînt pictori care să fi învîiat pe pinză arderea nepămintescă, ireală, sublimă a aurorei polare. Captivările artei înaintea grandiosului nici nu sînt toate răsucite, fiind în natura lucrurilor. Iar cei care au leșit biruitori — cei care au răsturnat natura lucrurilor — sînt atît de rari, încît se cuvine să fim comprehensivi și cu înfrînții, care, nu o dată, sînt oameni înecățori, valoroși. Istoria artei nu poate fi istoria genilor.

Într-un tirziu, vă readuc, obosiți desigur, la obiectul notelor de față. Poemul lui Teodor Bals nu este o operă, nu este, dacă vreți, o victorie a artei asupra vieții. Poetul, cu experiența sa restrînsă, a fost copleșit de greutatea marilor evenimente recostituite.

Și nu e nici surprînzător, nici revoltător: e normal. Să cuprînzî în versuri cutremurul social din 1907 este neînchipuit de greu, dacă nu chiar eroic. — Bine, oși obiecta, dar a făcut-o Argezi. Cu atît mai mult, în poemul lui Bals se simte acest lucru. E o continuă oscilare între ecuaritate durerii și revoltă din prozaia populară și asprime nobilă a versului argeșian, cu acel sanctos distilat care numai la Argezi scînteiază ve-

ritabil. Pe Bals îl auzi, cînd doînd pe note folclorice. „Blestemată viață duc, / Ca un pui goaș de oie: / Sînt străin pe unde apuc. / (Cîntă un erou), cînd alternează anitetic imagini și tonul, cu procedee argeșiene: „Plîng toți. / Ambasadorii plîng / Și plîng și dămele-n tribune. / Nu-ți plîng copiii tăi, Zăbune... / Nu pentru ei la piept se strîng / Și își sărută muierese / Obraji în care s-au scîncipat” (În paranteză). Ce se întîmplă însă? Argezi, simțînd, ca poet, rezistența unor fărîmuri inacostabile prin mijloacele epicului, a dat cîteva diamante, pe care le-a numit „petanj”. Poetul a învîns modelul prin strategie subtilă, nu prin asalt numeric. Pe Teodor Bals l-a atras amplexarea, magistrală răscoală, și a încercat să-și adapteze uneltele poetice. A dat în tirz-adevăr ceva amplu, cu dezvoltare epică, gardoție, capitol, epilog etc. Ceva în felul „Răscolei” lui Rebreanu, cu etape distincte: pregătirea răscolei, desfășurarea ei, represiunea. Construcție care, într-un roman, constituie fundamentul de sprijin al acțiunii, dar într-un poem o simț grea, deasupra, ca un eșafodaj imens care apasă și sufocă poezia. „Răscoala” își accelerează respirația. Poemul lui Bals fîo îngreunează, fără a fi „prost scris” (E scris, cum se spune, curgător, cu o usurînță — nu usurătate — a versificării remarcabilă). Capitolul „Răzmerița” se pare chiar plin de dinamism, de o trepidatie molipsitoare, antrenantă, care ne determină să recepționăm cu încredere mesajul poetic. Răscoala e văzută ca o dislocare masivă a înșeși elementelor firii: „Ce codri pleacă / De-a valma, prin țară, / Cu coame străluc-n / Vișorîți cîmpule? / Ce mări, peste maluri / Cîntemură valuri / Prin diguri surpate / De ape-nșpumată? / Ce mîini de minie / Urmășii, Romîile, / De-a lungul, de-a latul / Să-ți curme etafai?”

Poemul nu e lipsit, de altfel, de imagini răscolitoare, confirmînd prezența unui filon gros de fantezie poetice. Ansamblul rămîne însă anevioz, oarecum străluc. Ca o operă de

arhitectură frumos decorată dar diformă. Ne emoționează, e drept, faptele, pentru că le cunoaștem din istorie și din literatură și credem în ele. Am urea să ne emoționeze emoția poetului în fața faptelor. Parcă ne-am apropiat mai mult de Poezie.

S. Dumitru

O dimineață clară

Cartea e nouă — a unui scriitor matur și făgăduiește bucurii bănuite, de apropiere, de ea calm. Volumul unu debutant și priie de emoții. Ai înaintă un mesaj autentic sau un bilet necîștigător la loteria eternității?

În Poemele lui Petre Stoica te întîmpină dimineața clară a poeziei autentice. Sînt mai ales schițe și acorduri ale unei armonii încă nemişcate, dar dincolo de stîngăciile și vorbete cu glas emoțional și covîngător poetul. În trăsături parcă grăbite, ca să prîndă pe viu frumusețea trecătoare, Stoica înregistrează un peisaj, în elemente sumare dar sugestive, reține plîpărea de flutură și rază a unui sentiment. Un poem fără să ne spună — se scrie neabînit de ușor: o mamă rupe un mac roșu din holde, ca să-l pună lîngă obraji pruncului pe care-l va alăpta: „Iată, prietene, poemul!” Un flăcău privește surprins o fată cu basma galbenă; o fată scoate palmele albe pe fereastră, în ploaie; curcubeul se pleacă înșelăt peste ape, să bea; e plăcut să treci prin ploaie; un pescar, după ce a încrecat în lotcă aurul și argintul bălții, se ntoarce spre casă; în apa fințului se oglîndește sărutul îndrăgostiților; iubita coboară din tren cu miresmă de ozon în plețe și pe mîini — iată poemele. În cele mai multe te surprinde plăcut nu ineditul frumusețelor creionate — sînt lucruri de mul-

te ori văzute, și știute — ci ingenuitatea celui ce le privește și-și comuniquează secretul poeziei? În poemele lui Stoica sînt culori vii și belșug de soare. Bucuria de a trăi respinge firesc elegia, chiar cînd natura predispoze la întristare. Sub ploaie, plăcut este... În opoziție cu ploaia bacoviană, ploaia cîntată de Stoica e mingiitoare și, într-un fel, lîmnoasă. Cîteodată, în azurul poemelor se topește, întîncindul, și tristetea, de care însă poetul e eliberat prin dragoste (Cîteodată). Mai răsună, în cîntecul sprintin al flăcăului cu maci la pălărie, ecourile grave ale unor împrejurări tragice: războiul; în 1948: „Treceau soldații / În uniforme de culoare / Cîmpului pe care / Întristată l-au părăsit... Erau frații noștri / Cu ochii roșii / De praf și de nesomn...” Nu mult după aceea, vechind, zguduînd, împreună cu prietenii săi de vacanță lîngă o ostaș sovietic căzut în cîmp, poetul s-a desprîng de copilărie.

Chiar cîntec Ultimei cocor vestește reîntoarcerea primăverii libere, pe care cîntul următor, Plînea și viața, o slăvește. Soarele e, acum, vultur de jăratec, soare ca inima omului (Tablou); viața e mai frumoasă, iar dacă poetul mai e solicitat, unor, de triste gîmțiri, și pentru el e de neînfrînt certitudinea gospodarului că „Holdele omului vor rodi” (Mulțumiri).

În Poemele lui Petre Stoica, prospețimea simțirii nu a acceptat forma clasică a versului tăiat în strofe și încopciat în rime. Melodia e interioară. Rîma se arată numai atunci cînd s-a prins singură în condei; poetul o îngăduie, din păcate, chiar dacă e banală (smolită-adormită, veri-serii). Efortul de a pătrunde în adîncimea lucrurilor, de a cuprinde un registru tematic mai bogat (peisajul citadin și cel industrial nu lipsesc dar sînt prinse deocamdată în aspecte decorative), va duce, credem, la împlinirea pe care Poemele o vestesc.

Discuții pentru un dicționar curent

Antirealism; curente; modernism

Se impune o explicație, referitoare la caracterul rîndurilor de față și al celor care le-au precedat. Nu avem pretenția (nici față de noi înșine) de a veni cu rezultate definitive ale unor cercetări îndelungi și proliunde, întreprinse în istoria literaturii. Aducem în discuție doar câteva păreri, ipoteze, afirmații — vechi și noi — a căror valabilitate va fi confirmată sau contestată în dezbateri.

Antirealism. Problema antirealismului prezintă asperități, zone obscure și, inevitabil, accesul unor interpretări multiple și contrarii. Se presupune că aera realității antirealistice? și posibilitatea o identificare, sau avem a face cu un negativ și afirmativ. Nu vorbim de contradicție în logică sau de oportunism al gândirii. Dar credem că răspunsul se modifică în raport cu înțelesul pe care-l acordăm termenului realism. Dacă vedem în realism o etapă istorică în evoluția literaturii, deci nu numai o altitudine filozofico-estetică și o anumită modalitate de expresie, ci și o anumită modalitate de creație (realizări critice, realizări stilistice), nu putem contine literatura nerrealistă cu antirealismul (desi, din păcate, confuzia s-a produs uneori). Nu pot fi explicate clasicismul sau romantismul în categoria curentelor antirealistice... așa cum s-a încercat — prin rasturnarea formulei lui Engels referitoare la realism, referind să se perceapă în operele „nerrealiste” (clasice, romantice, simboliste), o valoare proprie. În felul acesta s-a ajuns la o adevărată competiție, pe terenul istoriei literare, în vederea descoperirii „elementelor” sau „accentelor” realiste în creații de altă factură decât cea realist-critică. Or e clar că nu la aparținerea la o anumită modalitate artistică, încaută într-un anumit curent sau școală, determină valoarea unor opere sau a unui scriitor. Adevăr ignorat de adversarii realismului socialist care, sprinții inconștienți pe aceiași dogme, se străduiesc să explice unele nerezultate individuale, izolate, printr-o așa zisă inguștă structură a metodei realist-socialiste. Dar, așa cum clasicismul (fără a fi realist-critic) a dat un Racine și un Molière romantismul (la fel) un Byron și un Hugo, și realismul socialist a dat literaturii universale un Gorki și un Șolohov. Valoarea nu poate fi raportată la metoda în abstract, ci numai la individualitatea artistică reprezentativă. Iar valabilitatea metodei realist-socialiste n-o măsură după derogările neferice de la principiile ei, ci după succesele certe ale operelor bazate pe aceste principii. La fel și în alte cazuri. Judecînd naturalismul după opera lui Zola, părintele teoretic al naturalismului, ar trebui să-i acordăm o mare încredere cu mici rezerve. Dar Zola, creatorul, a fost mai puternic decît principiele sale naturaliste, — pe care le-au respectat alții mai puțin talentați și mai puțin emancipați în creație.

Și pentru că sîntem la naturalism, încercăm să dăm un răspuns și ultimelor probleme enunțate. Ni se pare că tocmai naturalismul este un exemplu de curent nerrealist ce are opoziție deschisă realismului, de la care împrumută chiar unele veșminte teoretice. De aceea, naturalismul a fost deosebit de primedios atîta timp cît era caracterizat ca un apogeu al realismului (fără a fi realist-critic) drept realismul cel mai crud (in sens bun) și cel mai autentic. Impostura a prins (la aceasta a contribuit și girul opereii lui Zola) și la noi, de pildă, un critic de sistem ca Gherca numea cînd naturalismul — „realism”, cînd realismul — „naturalism”, fără vreo intenție de reformă terminologică, ci doar ca urmare a confuziei explicabile pe care formula naturalistă o provocase, „derivîndu-se” din realism.

Curentele literare. După al doilea Congres Internațional al scriitorilor sovietici a început să fie dezbătută în publicistica noastră literară chestiunea dezvoltării unor „curente și stiluri” diferite pe fundamentul metodei realismului socialist. S-au scris articole interesante asupra „stilului” în poezie și proză. Dar, din dorința de a ilustra cât mai exact prin exemple aborigene tezele congresului, fie dintr-un exces de importanță, s-au ivit în presa literară și unele formulări cel puțin curioase: „curent modern” (sau „modernist”), „curent tradițional” (sau „tradiționalist”), „curentul literar creat în jurul revistei „Steaua” etc. Dar istoria și teoria literaturii ne-au obișnuit cu o anumită accepție a termenului „curent literar”. Încît rămîne fie să „considerăm” „curentul modern” (sau cel „tradițional”) o mișcare literară amplă, cu o bază ideologică și estetică proprie, mișcare declanșată ca o replică exclusivă și categorică la o altă... cum a fost Renașterea, romantismul, simbolismul etc. — și atunci trebuie să admitem o independență față de realismul socialist, ceea ce e absurd. Ite să considerăm oarecînd tendințe, orientări, reviste sau grupări literare, calitatea de „curent” sau dreptul de a-și înlocui un „curent literar” propriu („curentul din

dirii care exclude orice control al rațiunii, orice ingerință estetică și morală”. Ulterior, au apărut din ce în ce mai multe și mai categorice declarații antiformaliste ale teoriei cîntilor modernisți. Dadaismul sau lettrismul își dauorează viziunea, de-a gradarea, abstracționismul limbajului nu unor factori extrinseci sau, pur și simplu, unui ermetism lingvistic, ci însuși poziției filozofico-estetice de negare a realității și a posibilității de a o exprima artistic. De aceea nu poate fi înșușit de un realist nici „limbajul poetic” în cauză. Dar au ne putem opri aici. Modernismul a cultivat și mijloace de expresie valabile (unele moștenite de la romantism, altele mai vechi înăi) pe care nu avem dreptul să le condamnăm numai pentru că au fost consacrate de unii sau alții dintr-o poezii modernisți. Simbolul, ca și muzicalitatea, (cînd nu e vidă, abstracția) sînt elemente care ni se par nu numai compatibile dar și specifice poeziei noastre moderne. De asemenea, analiza psihologică (pe care — trebuie să-l contrazicem pe L. Rîșcu — e greu, dacă nu peste puțîn, să o cercetăm cu dinamismul de atunci) este o însușire nerrealistă, de a da a ceea ce prozei moderne. Avem a face deci cu mijloace releabile. Dar, ca orice tradiție de altfel, ca orice sector al moștenirii artistice, modernismul trebuie preluat critic, selectiv.

Dumitru Solomon

1) Și termenul „tradiționalism” e impropriu și compromis. Aducînd în memorie activitatea retrogradă, reacționară, fașistă, a unor scriitori din țările cele două războare care s-au intitulat „tradiționaliști”.

2) Vezi, spre confirmare, articolul lui George Munteanu din „Steaua” nr. 12/1956, citat și răscolit ulterior.

AL. CIUCURENCU „Epilogul răscolitei”

Noutăți din edituri

Am răscolit planul Editurii de Stat pentru literatură și artă privitor la aparițiile din literatura românească dintr-o serie de cărți: „Canta Văzrîștii” de I. Petz, „Mădănușul cu dragoste” de George Iștățel-Zărnescu și „Canta Victoriei” de Cezar Petrescu. Se mai adăugă un tipar și vor apărea în cursul lunilor viitoare: „Petală lui Procaș”, roman de Camil Petrescu, cu o prefață de Sorin Argîhr, „Mănușurile și lumina” de I. Al. Brătescu-Voinești, (culegere de nuvele și schițe din volumele „Intenție și lumina” și „Lumea dreaptă”) cu o prefață de Mihai Gădă, romanele „Domnul deputat” de V. Esmetruș și „Concepe” din muzica de Săch”, și „Drum ascuns” (intr-un singur volum) de Hortensia Pandă-Teodorescu, și „Pierderea în timp” de Tinel Teodorescu, romanul „Vinul de viață lungă” de N. D. Cocea, volumul de nuvele „Trecut întunecat” de Ion Paș și „A deșinat un expres” de A. Don-gorzi. O recoltă bogată deci, a actului de valorificare a literaturii noastre dinaintea de 23 August 1944, actiune ce s-a desfășurat o vreme prea lent.

În scurta vreme pe care a tipat romanul „1944” de Cezar Petrescu și „Chitra Chitrului” de Panait Istrati.

În momentul de față editura prezintă un volum din muni-volele lui Andrei Băneanu, volumul II „Nuvele” din Opere de Gala Galaction, „Nuvele” de Ion Călugăreanu, „Parada descălecată” de Anton Holban (volumul cuprinde: „Halucinații”, „Romanul lui Mirza” și „Parada descălecată”), romanul „Văzrîștii și Vele Doamne” de Victor Ion Popa și un volum de Dumitru Stănescu.

În numărul viitor, noutăți despre poezie și teatru.

Rep.

BREVIA R

„Satire populare”

Intocmită cu pasiune și înțelegere, cu discernămint critic și gust, culegerea „Satire populare” apărută în „Biblioteca pentru toți”, a ridicat în fața antropologului multe probleme a căror rezolvare nu a fost ușoară. S-au cîntat în primul rînd buclăile a căror direcție satirică este precis conturată, problema reprezentării tuturor regiunilor geografice a fost satisfăcută în limita existenței materiale (poate s-a insistat prea mult asupra Transilvaniei), s-a ținut seama de varietatea și autenticitatea materialului, au fost introduse și unele buclăi inedite aflate în fonogramele Institutului de folclor, în scris și transcris textele în așa fel încît — fiind vorba de o ediție de popularizare — lectura lor să nu fie îngreunată de un aparat critic prea complicat. Muncă — în ciuda aparențelor — deloc ușoară, de care antropologul și redactorii ediției s-au achitat cu conștiințiozitate.

Sînt totuși de semnalat unele scăpări care vor putea fi ușor remediate la o eventuală nouă ediție. Astfel, strîngăturile notate cu nr. 43, de la pag. 34, cu cele două versuri finale: „Dragă schimbă-ți purtarea / Dacă vrei să fii a mea” și cu nr. 164, de la pag. 59 (luați din „Albina”) în care bețivul este numit „nea tuburel” — ni se par că trădează pe autorul orisan. Întrucît el nu sînt nici semnificative și sînt și lipsite de plasticitate expresiei populare, puteau lipsi din volum.

Ar fi fost bine ca grupările tematice să poarte și titlu; în felul acesta cei care vroiau să citească de pildă o buclă în care se satirizează lenea sau avaria, puteau să mergă direct la piersică respectivă fără să parcurgă din nou întreg volumul.

Pentru evitarea confuziilor, la pag. 13 strigătura nenumerată (de fapt nr. 19) ar fi trebuit să aibă explicație la cuvîntul „șpan” a cărui semnificație e cunoscută în general numai în Transilvania. La fel trebuia explicat cuvîntul „rujid” (nr. 208 pag. 102), „bota” (nr. 252, pag. 145) și „jăgădău” (nr. 138, pag. 51). Rujid din graiul munteneș nu este înțeles de un ardelen, după cum bota și jăgădău din graiul ardelenesc nu sînt cunoscute în restul țării.

Unele cuvinte din graiul ardelenesc (la rîndul lor împrumutate, din limba maghiară) nu sînt date cu corespondență lor exact. Astfel: chindeu (ung. kendő) = basma, nu ștergar; hiba (ung. hiba) = năcaș, lipsă nu grîdă; losagiu (ung. loság) înseamnă mai repede trei bun decît bogăție, iar nemis (ung. nemes) = nobil, fără superrul ungar; oină (ung. uszónyi) este jumătatea după-amiezii, cînd se ia o gustare, „oină”, nu citre soară.

Chiar dacă cititorul familiarizat cu regionalismele își poate da seama de proveniența unui text, cred că ar fi fost bine să se indice la sfîrșitul fiecărui buclă, regiunea ei de origine. Notele filologice, așa cum au fost întocmite, sînt greu de folosit. Cu mai multă ingeniozitate s-ar fi putut înlătura acest inconvenient.

L. Volta

PETRE SOLOMON: „Drum spre oameni”

O vădită predilecție a autorului pentru delimitarea coordonatelor poeziei, un fel de ars poetica ce se multiplică revelîndu-și diverse fațete, se conturează încă din primele buclă; reunite în ciclul „Drum spre oameni”, Remi pe rînd noștri ca: oamenii, temă-

ca, contemporaneitatea poeziei (în „Domniul poeziei”, „În chip firesc”, „Contemporaneitate”, „Tălmăcind din clasic” etc.) modalități și genuri („Poezia de dragoste”, „Poezia faptelor”, „Poezia politică”, „Știu” etc.) sînt verificate și argumentate pe viu, intercalînd între poemele programatice câteva meditații lirice („Printr-o vitrină”, „Domnul cu căel”, „Un meloman”, „În castelul Pelisor”, „Zburuț” etc.). Descripție, așa cum ne apărare încă de la primul volum, Petre Solomon nu se deminte nici în această alegere de versuri. Cu mijloace artistice simple, izbutește uneori creații sugestive: „Mai lesne îți închidui suzind / Și străbîndu cu pasul gînd... / Îl dă mereu de gol slugăria / Încît, vîzîndu chipul prefăcut / În vine să-l plătești pentru trecut” (Vechilul).

De altfel, poetul se află mai în largul său în domeniul concretului. Ciclul „Din lumea celor care nu cuvîntă” îi dă prilejul unor caracterizări plastice de cele mai multe ori inedite. Tot așa se justifică și înclinarea către reportajul veridic („Instantaneu din lumea petrolului” și „Gîntocul apelor”) pe care îl teoretizase mai înainte („Poezia faptelor”); „Faptele — multe, mărunte sau mari — / Isprăvite ale minții sau minții-inește / Așteaptă rapsozi inimoși și hoinari / Să le urce pe ale visului trepte”.

Modalitatea artistică constă în relațarea directă simplă (din păcate pe alocuri simplistă), cu mici interludii lirice.

Elogiul omului nou, prezent în fiecare buclă, prilejuiește iarăși autorului o discuție despre poezia adecvată lui, în „Mica suită mitologică”, creînd astfel un echilibru tematic al volumului; realizarea ciclului însă nu se ridică la intenția lui majoră.

Fără să dovedească o paletă bogată în imagini și un timbru original evdient, „Drum spre oameni” este totuși un volum de prefigurări meritorii, o glîndind realizată și prefăcări care-și afirmă dreptul la poezie.

Nichita Stănescu

NICOLAE VĂLMARU: „Capriciile Iulianei”

Cînd tînarul și talentatul inginer Tudor Cosma pleacă să lucreze într-o orășel de provincie, în calitate de inginer-șef la o uzină de utilaj agricol, Iuliana, soția lui, rămîne desampanată — iar pînă la urmă, grație consecvenței cu care se mîntă pe ca însăși, bînuind existența unor în-cinații acoretice, reușă pur și simplu să-și urmeze soful. Peste cîva timp, însă, iubirea pentru Tudor o determină să revină la căminul conjugal. Iuliana nuși găsește nici acum echilibrul în viață. „Capriciile” continuă s-o stăpînească, fugă de lîngă soț, și revine în Capitală. Această „escapadă” este hotărîtoare. Pe de o parte, tînăra femeie își dă acum seama, cu toată luciditatea, de lipsa unui real talent acoretic, iar pe de altă, vechea pasiune, agronomia, își cere cu îndărătnicie drepturile. Și mai ales Iuliana se convinge că iubirea pentru soful ei este mai puternică decît și-și închipuie.

Aceasta ar fi pe scurt povestea capriciilor Iulianei. Adevărul vrea să sugereze ideea că personajul său, după ce a trecut prin experiențe relatate mai sus, devine în mod firesc o soție bună, echilibrată, ca rezultat direct al faptului că-și găsește locul potrivit în viață. Merită să fie evidențiate posibilitățile scriitorului care a reușit să creioneze firesc și sigur unele personaje — părinții Iulianei, cabotinul actor Vlădescu etc. Aceștia intruchipează convingător exponenții medior care au generat „capriciile” Iulianei. Ne îndoiim însă de necesita-

tea unui personaj ca inginerul Mi-roiu; episodul legat de persoana acestuia ni se pare a fi cu totul inutil. Am vrea să mai amintim preferința scriitorului pentru un anumit limbaj standard, sărăcăcios. Mai multă sobrietate în investigația psihologică și mai multă grijă în notarea simpă a monologului interior se recomandă cu insistență.

N. Ciobanu

ROBERTO J. PAYRÓ: „Diavolul în Belgia”

Citînd cartea lui Roberto J. Payró „Diavolul în Belgia” (colecția „Meridiane-ESPLA”) ai impresia că privești unul dintre uluitoarele tablouri ale meșterului Breughel-tatăl. Aceeși minuțioze de cronici în zugrăvirea arhitecturii, costumelor, faptelor și obiceiurilor, aceeași lumină caldă și îmblătoare, aceeași atmosferă plină de un optimism contemplativ.

Cartea este de fapt un mic tratat de demologie și e scrisă de un argentinian rîmas în Belgia dinainte de primul război mondial și care îndrăgește cu vremea folclorul flamand. Pentru studierea lui, cutreieră satele și orașele, ascultă la crîme povestirile drumetilor și-i descoase pe țărani, în casele cărora poposește peste noaptea. Culegerea de față prezintă câteva din cele mai importante aspecte ale temei pe care și-a ales-o scriitorul: cum se înfășșează și ce semnificație are în folclorul belgian drama. Prezentarea e riguroasă; începînd cu o minuțioasă inventariere a înfășșirilor, ocaziilor, ajutoarelor și mijloacelor pe care poporul le crede că dracul le are la îndemîna pentru a-și exercita pe pămînt puterea nelastă, cartea o prește de citeva ori să comenteze și să ilustreze literar intenția cu care a fost scrisă (viciu la rîndul care învinge întotdeauna răutatea diavolului) și se sfîrșește cu o zguduitoare relatare despre vîrjitoarea — cele mai de seamă tînerce ale iadului pe pămînt. Culegător harnic și priceput, înălțînd încercat și subtil (caracteristic exponenții se referă adesea la artiștii și literarii). Payró e cîștigător prin dragostea și seriozitatea cu care adună în cartea sa navele și încîntătoare povești flamande. Din cartea lui Payró — și aceasta e una dintre primele calități ale volumului — iubitorii de folclor vor afla nu numai asemănările dintre folclorul celor două țări aflate de departe — Belgia și Argentina, — ci și unele surprinzătoare potriviri cu basmele și povestirile de la noi (povestea Diavolul arhitect își amintesc numidec de Dănilă Prepelec). Aceștia sînt idei superate și de Cuvîntul înainte (Zoe Dumitrescu-Bușulengă), care propune comparația folclorică, s’abilind, cu nuanțe fine și precise pe lîngă asemănări și unele interesante deosebiri legate de condiții istorico-sociale. Remarcabile este de asemenea și traducea (Paul Teodorescu): îngrijită, viețioasă în respirație — după text, flexibilă, colorată cu unele neologisme care nu supără și unele moldovenești care amuză.

Florin Chirțescu

Viața Uniunii Scriitorilor

Secția de poezie invită pe scriitorii la cenaclul de vineri, 5 aprilie, ora 18, de la Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu”.

Vor citi versuri inedite poetii Viăcu Birca și George Dan.

Cronica literară

NICUȚĂ TĂNASE: „DERBEDEI”

Despre ceea ce se numește „manierism” se vorbesc de obicei, în legătură cu un maestru al scrisului, într-un anumit stadiu al creației sale. Maestru, ostentiv, după ce a atins o culme, începe să se autopastizeze, să facă din modalitatea sa originală, din stilul său personal, o manieră sterilă. Începe, adică, să producă în serie, după tiparul propriei sale formule artistice. Manierismul este semnul descendenței unui scriitor care nu și mai poate continua ascensiunea dincolo de un anumit punct alîns. Creatorul de mare valoare își descoperă înes, de obicei, noi potențe și, pentru el, faza manieristă rămîne doar simbolul unui moment de criză.

Manierismul presupune deci un drum anterior, o ascensiune în împas (momentan sau definitiv). Pentru un tînar scriitor, maniera nu poate fi decît deosebit de îngrijorătoare, pentru că în acest caz nu e nici macar înțelegerea unei formule artistice originale. Tînarul se amăgește cu ideea că și-a descoperit modul propriu de exprimare și se repetă cu înclînare, fără să-și dea seama că se sterilizează înainte de a se fi format deplin.

Nicuță Tănase este, categoric, un tînar talentat. Aceasta a dovedit-o neîndoielnic chiar primele sale pagini publicate. Volumul său de debut cu titlul tip Salom Atechem — M-am făcut băiat mare — a primit o unanimă apreciere privind talentul și virtuozitatea scriitorului.

Nicuță Tănase apare ca un scriitor în căutarea unor maștri. Era clar că scriitorul era un bagaj încărcat de documente omenești, în mare parte tratate de el însuși. Șalom Atechem l-a oferit modelul unui unor tragic. Temperamental, tînarul avea nevoie de umor pentru a povesti lucruri adeseori triste și arareori vesele fără să se dea în spectacol, fără lamentații și fără expansiuni. Nicuță Tănase și-a însușit tonul povestirii din Șalom Atechem și l-a reproduș, printr-o sinteză surprinzătoare, într-un stil calcat după cel al lui Zaharia Stancu. Cartea debutantului dezvăluia cu limpezime sursele inspiratorii, adesea pasiția era chiar supărătoare, dar, în an-ambulu, cartea era citită cu plăcere, a moshera unui anumit mediu era evocată impresionant, tipuri diferite erau, cu o discreție voită, suprateate, și interesau, străgeau. Îndărul formulei încă sîmburea altora, se simțea căldura proprie tînarului care are ceva de spus.

Evoluția acestuia era urmărită cu interes. Dar curînd se vădi primedija gravă pentru o creație abia la începutul ascensiunii sale. Nicuță Tănase devenea „manierist” înainte de a se fi găsit pe sine. Maniera sa, fiind o autopastizie în faza formulei încă împrumutate, consta de fapt într-o pasiție — mai mult sau mai puțin fidelă, mai mult sau mai puțin colorată personal — a modelor sale. Nicuță Tănase ajungea la împas curînd după pornirea în drum. Un talent cert risea să se chetuiască țără tolos. Se simțea mulțumirea de sine pentru fiecare pagină și mulțumirea de sine e fatală artistului.

Nu se poate spune că „Derbedei” constituie o definiție scăpare din împas. De la primele pagini te izbîște ciuda reluare a unui stil pe care Zaharia Stancu, după ce-l ilustrase, îl depășise el însuși: „S-a mutat pe Giulești un popă. Și-a adus bagajul cu patru camioane trase de cai zădraveni. Avea ceva bagaj popa.

Au ieșit femeile la porții...” etc. etc. Totuși pasiția, din cînd în cînd etalată cu ingenuitate, nu mai ocupă în „Derbedei” decît un spațiu redus. Este evident un moment din ascensiunea scriitorului, care și-a păstrat modul de a povesti — aparent — glumeț și degajat dramă și evenimentele ale sufletului omnesc.

Scriitorul a renunțat însă la persoana l-a a istorisirii, care-l lega lesne de modelele corespuzătoare temperamentalului său.

La neutrala persoană a III-a povestirea implică un ton diferit. Nicuță Tănase a intuit bine aceasta și s-a re-găsit pe sine în căutarea tonului obiectiv. Secretul descoperit este acela al creații unei aparente contradicții între gravitatea faptelor și ușurarea povestirii, între caracterul angajat al conflictului epic și indiferența alîșată de povestitor.

Istoricul unor procese de transformare a oamenilor poate fi solent; poate fi sentimental; poate fi agitat; poate fi analitic; poate fi senzațional. Nicuță Tănase povestește însă ca și cum faptele istoriei sale ar fi oarecari, găsite pe toate drumurile. Și tocmai pentru că înțelegem că nu e așa, că e vorba de lucruri mari, epocale, tonul povestirii lui Nicuță Tănase e mai emoționant decît oricare altul.

Nu știu, cum am spus, dacă împrumutăm la scriitorului e depășit acum, după „Derbedei”. Dar știu că „Derbedei” e o carte bună, pe care o citiți pe nerăsurate deci nu e senzațională și care îți umple ochii de lacrimi deși nu există nici un episod lacrimogen.

„Derbedei” își deslășoară acțiunea în primii ani de după eliberarea patriei, în timpul luptei eroice pentru lovarea industriei distruse de război și a agriculturii rovine de secetă. Erol povestirii sînt tîneri încă mai ieri fără căpătîi, care fac cunoștință, la Huneșoara, cu viața de colectiv, cu onorarea muncii și cu satisfacția preluării sociale în regiunile populare. Așadar, și data și locul acțiunii reproduc, cel puțin pe o anumită latură, stera romanului „Otel și pîmînt” al regețianului Ion L. Iugăruș (cu care are comune chiar unele episoade, cum ar fi acela al incendiuului).

Povestirea lui Nicuță Tănase e axată însă unitar pe

procesul de transformare revoluționară a conștiinței eroulor săi. Ea se integrează într-o imboldură tipică vremurilor noastre și căreia i-a fost imboldul puterice cărțile lui A. S. Makarenko. Scriitorul urmărește cu pasiune intrarea în rîndurile oamenilor — și chiar în primele rînduri — a unor tîneri care altădată n-ar fi rămas decît drojdia societății. Povestirea lui Nicuță Tănase e intrudată în „Unprezece” a lui Eugen Barbu și presupune aceeași profundă, intimă, cunoaștere a lumii lumpeproletariatului în care pătrunde, treptat, lumina conștiinței proletare.

Erol lui Nicuță Tănase sînt, în primul rînd, „șmecherii”, „șmecherii de București”, sau, cel puțin, „șmecherii de Ploiești”, neamuri apoiolate cu primii. Sînt tîneri care trăiesc la periferia societății civilizate, formă la periferia moravurilor îndălnite de burghezie. Evanghelia lor este, într-o formă rudimentară, aceea a capitaliștilor, constînd în împărțirea lumii în „deștepti” și „fratari”. Fratarii muncesc în sudorea frunții, pentru deșteptii care trîndăvesc. Dar, în timp ce deșteptii capitaliști numără milioanele și se plîmbă în limuzine, deșteptii din lumea șmecherilor mor de foame. „Împușcă banii!” și nu știu de unde să împrumute o pereche de pan aloni ca să nu se plimbe cu fețele în zdrențele de țecare zi. Tînerii șmecheri, ucenicii la școala șmecherilor, nu sînt nici lenși, nici răi, adeseori, dar le e rușine să muncască, le e rușine să se emoționeze: nu vor să fie „fratari”.

Nicuță Tănase a creionat cu mină sigură o întreagă galerie de tîneri șmecheri. A descoperit în unii simburile de omenie și i-a desprîșit de cel vicimănos, transformîndu-i în ceva de înțeles și înțelegător. A adus documentele transformărilor celor în tînd bun, sub influența muncii constructive a partidului clasei muncitoare.

A descoperit resursele de „erou pozitiv” ale adolescentului Răduș, băiat harnic și curînt, molipsit de putregățul șmecherului cu experiență și fără îndreptare, Ite Chelie. A scos la iveală capacitatea organizatorică a lui Ionăță Bozolan, tînar din Grant, mîndru de titulatura de „șmecher de București”, dar întotdeauna împotriva furtului și aprig păstrător al carăteniei. A demonstrat că Ploieșteanu, șmecherul care se pricepe la turțiguri și alîșează un scepticism monstruos este, în fond, capabil de cinste și de entuziasm.

Nicuță Tănase folosește mijloace simple pentru mișcarea și caracterizarea eroulor săi. Aceștia acționează după anumite legi necrise, nedezmîntîndu-se, parcă,

niciodată. Dialogurile sînt extraordinar de firești, Nicuță Tănase dovedind că are această rară calitate a reproducerii vorbirii fără să se simtă intervenția uniformizatoare a limbii scrise. Tîciturile verbale abundă, dar nu supără în atmosfera cărții, așa cum nu supără abundența expresiilor din jargonul lumpeșilor letarilor.

Arta lui Nicuță Tănase constă în a nu schimba tonul și atmosfera odată cu transformarea revoluționară a mentalităților. „Șmecherii” continuă, aparent, să fie „șmecheri”, gestulează ca atare, vorbesc ca atare. Dar, treptat, expresiile lor tipice încep să fie purtătoare de un conținut nou. Limbajul și comportările se vor modifica ulterior, ultimele pagini oferind această perspectivă.

Scena în care Răduș, spitalizat după acțiunea eroică din timpul incendiuului, primește oaspeți, e reprezentativă. Duhosia și spiritul tovarășesc al derbedeilor se manifestă straniu, sub scoarța brutală a grosolăniei volte, „șmecheriști”:

— Năvălesc înluntru o droaie de derbedei: — Răduș? — Eroule! — Băi acesta, ce-i cu tine? Te-au pus aștia în scutece?

Răduș îl privește cu ochii plini de lacrimi. Derbedei vin pe rînd la el și-l sărută.

— La uite la ei! — se miră Neagu Mircea. A ajuns iconăș!

„Șmecheriile inșei încep să aibă un fel colectiv (și imaginația lui Nicuță Tănase în inventarea situațiilor reliefante e apreciabilă). Jan soferul luibete ordinea și e separat foc pe iovașii săi de cașca, dezordonaj și murdari. Singura soluție ar fi un responsabil pentru curățenie, care să țină în mîna toată cabana. Un responsabil energic și temut, cum nu poate fi el, ci numai Ionăță Bozolan care n-are poită să ducă muncă organizatorică. Singurul autor convîngător ar fi să l se dovedească că, fără responsabil, campania lui de depăzire a D.T.T. e inutilă. Și pentru că realmente, în cabană nimeni nu mai are păduchi, șmecherul de Jan soferul se duce să cumpere, cu buclă, ca să-l sperie pe Ionăță.

Nicuță Tănase a izbutit, cu „Derbedei” lui.

Savin Bratu

EPOPEEA RĂSCOALELOR (III)

Monologul lui Dărie*)

Acă la Tudor Argezi o expediție întreaga de prozatori satirici și poet s-a transformat în „1907” în vers, celebrând marea răscăla, la Zaharia Stancu, autorul romanului „Desculț”, o veche experiență...

De fapt, cu „Desculț” arcam în timp la vechile izvoare ale genului, la epoca de tranziție când epopeea se stinge, răsădindu-se în roman, într-adevăr, prin cea mai mare și impresionantă parte a sa, „Desculț” este un vast poem al vieții rurale, epluile lirice nepuțin în masoate sub haina de altă croală a prozei...

„Desculț”, dincolo de caracterul său poetic, este o vastă monografie a unui sat din Cîmpia Dunării în epoca dintre 1906—1917. Răscoalele țărănești sînt cuprinse numai într-un capitol, „Brazda îngustă și adîncă”, dar cartea este astfel construită, încît în ansamblul ei constituie o profundă notă...

Dintre episoadele care sînt deosebit de interesante sînt cele care descriu viața în sat, din susținerea ei de-a lungul generațiilor, iau înțelegerea de figuri care cutreieră prin paginile cărții. Toți este în funcție de această prezentă tutelară.

„Desculț”, dincolo de caracterul său poetic, este o vastă monografie a unui sat din Cîmpia Dunării în epoca dintre 1906—1917. Răscoalele țărănești sînt cuprinse numai într-un capitol, „Brazda îngustă și adîncă”, dar cartea este astfel construită, încît în ansamblul ei constituie o profundă notă...

„Desculț”, dincolo de caracterul său poetic, este o vastă monografie a unui sat din Cîmpia Dunării în epoca dintre 1906—1917. Răscoalele țărănești sînt cuprinse numai într-un capitol, „Brazda îngustă și adîncă”, dar cartea este astfel construită, încît în ansamblul ei constituie o profundă notă...

„Desculț”, dincolo de caracterul său poetic, este o vastă monografie a unui sat din Cîmpia Dunării în epoca dintre 1906—1917. Răscoalele țărănești sînt cuprinse numai într-un capitol, „Brazda îngustă și adîncă”, dar cartea este astfel construită, încît în ansamblul ei constituie o profundă notă...

„Desculț”, dincolo de caracterul său poetic, este o vastă monografie a unui sat din Cîmpia Dunării în epoca dintre 1906—1917. Răscoalele țărănești sînt cuprinse numai într-un capitol, „Brazda îngustă și adîncă”, dar cartea este astfel construită, încît în ansamblul ei constituie o profundă notă...

„Desculț”, dincolo de caracterul său poetic, este o vastă monografie a unui sat din Cîmpia Dunării în epoca dintre 1906—1917. Răscoalele țărănești sînt cuprinse numai într-un capitol, „Brazda îngustă și adîncă”, dar cartea este astfel construită, încît în ansamblul ei constituie o profundă notă...

„Desculț”, dincolo de caracterul său poetic, este o vastă monografie a unui sat din Cîmpia Dunării în epoca dintre 1906—1917. Răscoalele țărănești sînt cuprinse numai într-un capitol, „Brazda îngustă și adîncă”, dar cartea este astfel construită, încît în ansamblul ei constituie o profundă notă...

decît să constate această structură intimă a romanului „Desculț”, dar nu poate lămuri causalitatea ei. Ne-am adresat de aceea psihologii și am aflat explicația de care avem nevoie...

Sau de ce monologul interior disonant, întrebările de mare erozie, amintirile ascuțite și caracterul de joc al narativului, constituie o tehnică a cărții prin care este realizată, în termenii artei, mentalitatea intelectuală de acest „Desculț” nu este materializată și autorul a avut nevoie de această prezentă proteică a cărții...

Un lucru trebuie subliniat. Prin tehnica monologului interior, autorul a creat o lume adevărată, în care o dată cu Dărie, adolescent în ajun la oraș, se desprinde de părinți și se îndreaptă spre viața de adult...

„Desculț”, dincolo de caracterul său poetic, este o vastă monografie a unui sat din Cîmpia Dunării în epoca dintre 1906—1917. Răscoalele țărănești sînt cuprinse numai într-un capitol, „Brazda îngustă și adîncă”, dar cartea este astfel construită, încît în ansamblul ei constituie o profundă notă...

„Desculț”, dincolo de caracterul său poetic, este o vastă monografie a unui sat din Cîmpia Dunării în epoca dintre 1906—1917. Răscoalele țărănești sînt cuprinse numai într-un capitol, „Brazda îngustă și adîncă”, dar cartea este astfel construită, încît în ansamblul ei constituie o profundă notă...

„Desculț”, dincolo de caracterul său poetic, este o vastă monografie a unui sat din Cîmpia Dunării în epoca dintre 1906—1917. Răscoalele țărănești sînt cuprinse numai într-un capitol, „Brazda îngustă și adîncă”, dar cartea este astfel construită, încît în ansamblul ei constituie o profundă notă...

„Desculț”, dincolo de caracterul său poetic, este o vastă monografie a unui sat din Cîmpia Dunării în epoca dintre 1906—1917. Răscoalele țărănești sînt cuprinse numai într-un capitol, „Brazda îngustă și adîncă”, dar cartea este astfel construită, încît în ansamblul ei constituie o profundă notă...

„Desculț”, dincolo de caracterul său poetic, este o vastă monografie a unui sat din Cîmpia Dunării în epoca dintre 1906—1917. Răscoalele țărănești sînt cuprinse numai într-un capitol, „Brazda îngustă și adîncă”, dar cartea este astfel construită, încît în ansamblul ei constituie o profundă notă...

„Desculț”, dincolo de caracterul său poetic, este o vastă monografie a unui sat din Cîmpia Dunării în epoca dintre 1906—1917. Răscoalele țărănești sînt cuprinse numai într-un capitol, „Brazda îngustă și adîncă”, dar cartea este astfel construită, încît în ansamblul ei constituie o profundă notă...

„Desculț”, dincolo de caracterul său poetic, este o vastă monografie a unui sat din Cîmpia Dunării în epoca dintre 1906—1917. Răscoalele țărănești sînt cuprinse numai într-un capitol, „Brazda îngustă și adîncă”, dar cartea este astfel construită, încît în ansamblul ei constituie o profundă notă...

„Desculț”, dincolo de caracterul său poetic, este o vastă monografie a unui sat din Cîmpia Dunării în epoca dintre 1906—1917. Răscoalele țărănești sînt cuprinse numai într-un capitol, „Brazda îngustă și adîncă”, dar cartea este astfel construită, încît în ansamblul ei constituie o profundă notă...

„Desculț”, dincolo de caracterul său poetic, este o vastă monografie a unui sat din Cîmpia Dunării în epoca dintre 1906—1917. Răscoalele țărănești sînt cuprinse numai într-un capitol, „Brazda îngustă și adîncă”, dar cartea este astfel construită, încît în ansamblul ei constituie o profundă notă...

„Desculț”, dincolo de caracterul său poetic, este o vastă monografie a unui sat din Cîmpia Dunării în epoca dintre 1906—1917. Răscoalele țărănești sînt cuprinse numai într-un capitol, „Brazda îngustă și adîncă”, dar cartea este astfel construită, încît în ansamblul ei constituie o profundă notă...

„Desculț”, dincolo de caracterul său poetic, este o vastă monografie a unui sat din Cîmpia Dunării în epoca dintre 1906—1917. Răscoalele țărănești sînt cuprinse numai într-un capitol, „Brazda îngustă și adîncă”, dar cartea este astfel construită, încît în ansamblul ei constituie o profundă notă...

„Desculț”, dincolo de caracterul său poetic, este o vastă monografie a unui sat din Cîmpia Dunării în epoca dintre 1906—1917. Răscoalele țărănești sînt cuprinse numai într-un capitol, „Brazda îngustă și adîncă”, dar cartea este astfel construită, încît în ansamblul ei constituie o profundă notă...

„Desculț”, dincolo de caracterul său poetic, este o vastă monografie a unui sat din Cîmpia Dunării în epoca dintre 1906—1917. Răscoalele țărănești sînt cuprinse numai într-un capitol, „Brazda îngustă și adîncă”, dar cartea este astfel construită, încît în ansamblul ei constituie o profundă notă...

Probleme de regie

div al dramaturgului obsesiv, care a renunțat la tentativa sa, a le lega de configurația lor poetică, spre a le caracteriza ca atare, ca și cum am avea înaintea noastră comedia bineleze caragialiană, și așa cum face Sică Alexandrescu, este o construcție care depășește datele concrete ale „Noaptea furtunoasă”.

Lucrarea amplă a lui Sică Alexandrescu e însoțită de o promițătoare declarație-program: „Străduindu-ne să reconstituim cât mai fidel autenticul „stil Caragiale” al spectacolelor clasice, realizate sub conducerea marelui dramaturg, am căutat totodată să valorificăm întreg caracterul realist-critic al operei sale”.

Regia are implicații sociale care fac din periferia lui Caragiale o oglindă răsunătoare a marilor burghize. Nu ignorăm însemnătatea verificată a imitației, în procesele de transformare socială. Socotim însă că mica burghizie, mahalaua sau periferia are și specificul ei, o individualitate proprie, pe care marele dramaturg a surprins-o cu un ochi ager și nedormit, oricît s-ar vorbi de „săzura sa”.

„Noaptea furtunoasă” este o construcție care depășește datele concrete ale „Noaptea furtunoasă”. Este o construcție care depășește datele concrete ale „Noaptea furtunoasă”. Este o construcție care depășește datele concrete ale „Noaptea furtunoasă”.

Sică Alexandrescu văzut de caricaturistul polonez KAREWICZ

„Noaptea furtunoasă” este o construcție care depășește datele concrete ale „Noaptea furtunoasă”. Este o construcție care depășește datele concrete ale „Noaptea furtunoasă”.

„Noaptea furtunoasă” este o construcție care depășește datele concrete ale „Noaptea furtunoasă”. Este o construcție care depășește datele concrete ale „Noaptea furtunoasă”.

„Noaptea furtunoasă” este o construcție care depășește datele concrete ale „Noaptea furtunoasă”. Este o construcție care depășește datele concrete ale „Noaptea furtunoasă”.

„Noaptea furtunoasă” este o construcție care depășește datele concrete ale „Noaptea furtunoasă”. Este o construcție care depășește datele concrete ale „Noaptea furtunoasă”.

„Noaptea furtunoasă” este o construcție care depășește datele concrete ale „Noaptea furtunoasă”. Este o construcție care depășește datele concrete ale „Noaptea furtunoasă”.

„Noaptea furtunoasă” este o construcție care depășește datele concrete ale „Noaptea furtunoasă”. Este o construcție care depășește datele concrete ale „Noaptea furtunoasă”.

„Noaptea furtunoasă” este o construcție care depășește datele concrete ale „Noaptea furtunoasă”. Este o construcție care depășește datele concrete ale „Noaptea furtunoasă”.

„Noaptea furtunoasă” este o construcție care depășește datele concrete ale „Noaptea furtunoasă”. Este o construcție care depășește datele concrete ale „Noaptea furtunoasă”.

„Noaptea furtunoasă” este o construcție care depășește datele concrete ale „Noaptea furtunoasă”. Este o construcție care depășește datele concrete ale „Noaptea furtunoasă”.

„Noaptea furtunoasă” este o construcție care depășește datele concrete ale „Noaptea furtunoasă”. Este o construcție care depășește datele concrete ale „Noaptea furtunoasă”.

PLAGIAT SAU NU?

biografiile pentru istoria literaturii germane”, editura „Cartea”, București), și în Editura de stat pentru literatură didactică și pedagogică. Acest izvor principal al lui Hinciu este, așadar, probabil, una din cele mai răspândite surse de informații din literatura noastră...

„Gazeta literară” s-a așezat de la început sarcina, cum s-a și anunțat, că de a întreprinde cercetările necesare pentru a putea arbitra în această polemică. Făcînd apel la specialiști, sistem astăzi, destul de firmit, în măsură să comunice cititorilor concluziile la care s-a ajuns.

În timp, s-a primit la redacție un alt articol al lui Val. Panaitescu, care, e drept, aduce noi argumente în sprijinul părerii că Hinciu, în cartea sa despre Heine, se îndepărtează foarte puțin de izvoarele pe care le folosește, fără a adăuga însă nimic esențial. În principiu din cele două articole publicate reiese destul de clar punctul de vedere al autorilor...

„Gazeta literară” s-a așezat de la început sarcina, cum s-a și anunțat, că de a întreprinde cercetările necesare pentru a putea arbitra în această polemică. Făcînd apel la specialiști, sistem astăzi, destul de firmit, în măsură să comunice cititorilor concluziile la care s-a ajuns.

„Gazeta literară” s-a așezat de la început sarcina, cum s-a și anunțat, că de a întreprinde cercetările necesare pentru a putea arbitra în această polemică. Făcînd apel la specialiști, sistem astăzi, destul de firmit, în măsură să comunice cititorilor concluziile la care s-a ajuns.

era necesară mai multă independență critică. Despre opera ultimilor ani de viață al lui Heine, Hinciu scrie: „O operă care în desăvîrșire și frumusețe îl întrece de multe ori cele mai bune lucrări scrise în anul 1843—1844, ar fi cel puțin la fel de viguroasă fizică” (pag. 275).

„Gazeta literară” s-a așezat de la început sarcina, cum s-a și anunțat, că de a întreprinde cercetările necesare pentru a putea arbitra în această polemică. Făcînd apel la specialiști, sistem astăzi, destul de firmit, în măsură să comunice cititorilor concluziile la care s-a ajuns.

„Gazeta literară” s-a așezat de la început sarcina, cum s-a și anunțat, că de a întreprinde cercetările necesare pentru a putea arbitra în această polemică. Făcînd apel la specialiști, sistem astăzi, destul de firmit, în măsură să comunice cititorilor concluziile la care s-a ajuns.

„Gazeta literară” s-a așezat de la început sarcina, cum s-a și anunțat, că de a întreprinde cercetările necesare pentru a putea arbitra în această polemică. Făcînd apel la specialiști, sistem astăzi, destul de firmit, în măsură să comunice cititorilor concluziile la care s-a ajuns.

„Gazeta literară” s-a așezat de la început sarcina, cum s-a și anunțat, că de a întreprinde cercetările necesare pentru a putea arbitra în această polemică. Făcînd apel la specialiști, sistem astăzi, destul de firmit, în măsură să comunice cititorilor concluziile la care s-a ajuns.

Frontul scriitorilor bulgari

Plenara C.C. al Partidului Comunist Bulgar, din aprilie 1956, a limpezit problemele care preocupau pe scriitorii, îndreptându-le din nou, drumul firesc pe care trebuie să meargă. După plenara, Uniunea Scriitorilor bulgari a organizat o discuție în ședință publică, au apărut numeroase articole, au fost combătute unele manifestări dăunătoare și — așa cum spunea „Literaturn Front”:

„Intelectualitatea creatoare a rămas fidelă tradițiilor glorioase de luptă ale poporului și ale înaintașilor ei. Ea n-a manifestat înclinări serioase către ideologia și arta burgheză”. „Creatorii au rămas fidei realismului care — cum arată organul Uniunii Scriitorilor — din antichitate până astăzi a parcurs nenumărate etape și forme, dar a rămas întotdeauna metoda de bază a sănătoasei orientări în literatura mondială. El a dus o continuă luptă împotriva tuturor școlilor și metodelor care îndepărtau pe scriitor de viață și de popor sau îl transformau în dumșum al poporului. Este deci normal ca realismul cu conștiință socialistă să creeze un nou tip de realism — cel socialist. Așadar trebuie combătute toate pălăvrăgelele împotriva realismului, împotriva adevizării literaturii și artei în lupta pentru socialism și construcția socialismului”.

Scriitorii bulgari, în perioada ce s-a scurs de la plenară, au răspuns cu câteva realizări valoroase.

În ultima vreme, Camen Calcev a publicat romanul „Familia lășătorilor” și Emil Coralov a scris romanul „Tovariși de drum”, ambele inspirate din viața constructorilor socialismului. Aceste două cărți constituie un răspuns prompt al scriitorilor bulgari la chemarea plenarei din aprilie. De asemenea au apărut nenumărate povestiri, reportaje, schițe, lucrări ale poeziei abordând teme majore și actuale din viața oamenilor muncii. E de remarcat în această privință exemplul dat de poetul Lamarin, care însoțește o lungă documentare în mijlocul con-

structorilor noului centru industrial de la Dardjall a publicat poemul „Orașul nou”, străbătut de un puternic și conștient optimism. Soave uzine și construcții, chipurile muncitorilor, au găsit în acest poem contururi luminoase. Gheorghe Caraslavov, unul din cei mai prodigioși prozatori bulgari contemporani, a terminat partea a doua a amplei lui fresce „Oamenii simpli”. „El cune, scrie un critic, în această nouă operă, mai multă simțire și un lirism deosebit, cald se desprinde din nenumărate pagini, care mărturisesc că scriitorul s-a aplecat asupra manuscrisului cu mai multă căldură și pasiune”.

Stoian Zagorcinov a scris un roman despre eroii populari Irailo, iar Dimităr Talev a revăzut pentru o nouă ediție puternicului său roman despre războiul macedonean din 1903. „Zna sfântului Ilie”. Despre marii înaintași Botev și Rakovski a scris o carte romântică Ștefan Dico. Enthusiașii de frumusețe înă insuficient cunoscute ale poeziei populare, tinerii poezi Ivan Burin și Dimităr Osinin au redactat o vastă culegere de folclor. Ivan Burin precum și Gh. Lancov au scris poezii originale în tonalitatea pură a eposului popular. Exemplul lui Lamar a fost urmat și de tinerii și talentați poezi Blaga Dimitrova care s-a căutat inspirația la Rodopi, unde se lăsa restu o lume nouă. Un impuls puternic l-au dat vieții literare și scriitorii Orlin Vasilev, Hristo Radevski, Slavcic Vasev și alții, care au publicat în presa cotidiană nenumărate articole, înviind genul atit de eficient al publicisticii literare. Pavel Vejinov, St. T. Descalov, Valeri Petricov pe teme contemporane.

Despre toate aceste lucrări și despre frontul activ al scriitorilor după plenara din aprilie 1956, „Rabotnicesko Delo”, organul central al partidului, scria într-un număr recent: „Noi producții literare... încă puține, nu destul conturate și totuși — suficiente ca să se poată vedea că literatura noastră merge înainte”.

Gh. Dinu

DECICO UZUNOV

„Sărbătoare la gospodăria agricolă colectivă”

Carnet bulgar

● În editura „Cultura Poporului” au apărut recent în limba bulgară, romanele „Apostol” de Cezar Petrescu și „Pasărea furtunii” de Petru Dumitriu.

În ultimii ani în R.P. Bulgaria au fost traduse peste 30 de lucrări ale scriitorilor români. Printre ele se află: „Nicoară Potcovă”, „Baltagul”, „Mitrea Cocor” și „Nada Florilor” de Mihail Sadoveanu, „Desutul” de Zaharia Stancu, „Otel și pine” de Ion Călugăru, „Bărgăzan” de V. Em. Galan, „Pine albă” de Dumitru Mircea, „Nepoții lui Horia” de Petru Vintilă, „Antologia poezilor români” etc. Sînt în curs de apariție „Răscăala” de Liviu Rebreanu, „Povestiri din război” de Mihail Sadoveanu, „Moromeții” de Marin Preda.

● Acum cinci ani a fost creat pe lângă Uniunea Scriitorilor bulgari cabinetul tînrului scriitor.

În acest rîstimp membrii săi au dus discuții însușite, s-au cunoscut mai bine, și-au împărtășit din experiența muncii lor creatoare.

● Editura „Cultura Poporului” a început tipărirea unei colecții de „Opere alese” din scrierile contemporane. Pînă acum au fost publicate culegeri din Gh. Caraslavov, Orlin Vasilev, Hristo Radevski și Miladen Isaev. În editura „Frontul Patriei” au apărut: romanele „Tovariși de drum” de Emil Coralov, „Doberoș” de scriitorul iugoslav P. Vorađi, „Diavolul este în noi” de scriitorul turc Sabahatin Ali. În curînd vor mai apărea: „Cronica europeană” de M. Marcevski, „Partizanii din Rilov” de M. Avramov, „Bihori” de scriitorul iugoslav C. Sirađi, „Cronica amantilor săraci” de scriitorul italian V. Pratolini și cartea lui Yves Montand „Cu inima plină de soare”.

G. R.

„TUTUN” — roman, de Dimităr Dimov

Perioada dintre cele două războaie mondiale se consemnează în istoria poporului bulgar ca una dintre cele mai aprige, mai pline de suferințe și mai strădănuite în același timp de împotriva eroică și de lupte duse de masele largi pentru dobîndirea regimului de reacțiune și trădare națională. În această perioadă forțele revoluționare și progresiste au fost mobilizate și îndrumate de către Partidul Comunist Bulgar în acțiunea care a culminat prin răscălața de la 9 septembrie 1944, cînd a fost răsturnat și învins.

Nenumărate sînt lucrările — romane, nuvele, versuri, piese de teatru, memorii — care înfășășează, ca într-o cronică inepuizabilă, evenimentele acestei glorioase pagini de istorie. Cea mai izbitoare dintre ele însă, realizarea cea mai artistică, mai amplă, mai puternică, este romanul „Tutun” al lui Dimităr Dimov, apărut în 1954 și tradus la noi anul trecut.

Boris Morev, unul din eroii principali ai romanului nu este numai o persoană împins de ambiția de a parveni, de a se urca în vîrfurile piramidei celor ce stăpînesc prin puterea banului. El este capitalistul monopolist, de proporții europene, care lasă cu mult în urmă pe cei la care rîvnise, pe care i-a ajuns, i-a întrecut și cu care se năruie și dispăre în uragunul istoriei: magnafii, oameni politici, agenții capitalismului străin —

destinul unei întregi clase. El trage după el și pe o fată, străină de ideurile lui mercenare, dar care se lasă antrenată din dragoste, rătăcindu-și viața. Lila, Pavel, Șisco, Max, Danchin, muncitorii exploatați de magnafii tutunului, sînt ceilalți eroi — proletariatul, masa imensă a poporului condusă de partid în marea și decisivă luptă. Cele două forțe, în desfășurarea acțiunii, se ciocnesc, se apără, lăncează ca într-un urias duel social, ca doi coloși pe arena istoriei. De o parte e o clasă care crește, care-și soare forțele din lava clocontă a masei, sigură de biruința finală, de alta o clasă în descompunere și care nu se dă înapoi de la nimic, dar care este implacabil condamnată la pierdere de istorie. Victoria a revenit celor dintîi. Ofensiva proletariului începe prin acțiuni politice duse de comunistii ilegaliști, apoi prin grevele și sabotajul maselor, pentru ca pînă la urmă să se pregădească atacul înarmat al partizanilor care sprîjnit de înaintarea armatei sovietice, duc la căderea puterii politice.

Lectura romanului „Tutun” ne face să luăm cunoștință cu emoție de grandioasa epopee a luptei de eliberare a poporului bulgar, redată de Dimităr Dimov cu mijloace de o remarcabilă măiestrie artistică.

Victor Hugo

este sublim

dar este ridicol — ca să fim și noi în stilul anticului al genului — articolul „Imagina stilistică în proza politică a lui V. Hugo” apărut în „Analele Universității C. I. Parhon” nr. 7 a.c. În rezumatul francez se subliniază firul călăuzitor al studiului: „Metafora, aliorismul, antiteza constituie mijloace care pun în valoare ideile scriitorului privitoare la lupta împotriva despotismului și a opresivității și la apărarea progresului și a patriei”. Iată o observație sădită în ochi de exactă. Autorul articolului pomenit (Th. Iochimescu și Al. Bolintineanu) scoț însă, înșipirați, concluzii de acest gen:

a) „...procedeele atit de obișnuite în scrierile lui Hugo al concretizării unui concept abstract într-un obiect sau acțiune reală. Aceasta metodă (?) artistică își are înfapt rădăcini puternice în însuși modul în care poporul gîndește, înfășășează fenomenele”.

b) „...imaginea folosită de poet se lărgiește, se adîncește, se îmbogățește”;

c) Revoluția — leu mînios care pune pe fuğă cîrdașii al vulturilor cu două capete, constituie una din cele mai reușite metafore concretizante ale poetistului Hugo. Ca pasdre de procedeu, cultural sugerează rapacitatea, cruzimea despotismului, rapacitatea și cruzimea sporită prin faptul că acești vulturi cu două capete.

d) Din elementele creației populare înținem în opera poetistului și formalismul.

e) E limpede că simetria, autoritățile unei corespundențe lexicale perfecte care se referă aici pînă și la genurile substantiv-

velor puse în contrast, nu este deloc opera unui formalist, ci este pusă în serviciul unor idei înaintate, al unui optimism sănătos. (Dintre exemplele cităm: „Vitorul este al lui Voltaire și nu al lui Krupp, vitorul este al cârții și nu al săbiei, vitorul este al vieții și nu al morții”.)

f) „...două fresce ale vieții, viața de huzar a vîrfului piramidei sociale, viața de mizerie a bazei ei”. Mai antitetic decît Hugo!

g) „...voință să lovească cu toate formele artistice în asupritorii poporului” etc.

Sociologism vulgar? Nu, fiindcă avem a face cu niște universitari, sociologism distins.

ANTITETIC

Cîntecul penel

„Tribuna” nr. 7 a apărut poezia „Pana de herete” din care cităm: „În pana de herete caut harul; / De muți, sălbatic, prin slăvi cînta.”

O pană care cîntă e iuroră rar. Ar putea fi o proroposee, după cum n-ar fi exclusă nici metamorfozarea penel într-o liră. Dar iată ce ne spune mai departe autorul: „Și pana am găsit-o într-un iring / De uml cu tine, într-o seară

trează, / Și acum, tîcut în mîna cînd o string, / De vînturi tari, înalte o simt cum mai vibrea.

Ca vînzătorul de la avem doftori, vezi mătăle, și-ăștia-i lucru tare bun”.

Ca vînzătorul de la

Note și comentarii

ză. Care va să zică pana nu devine instrument muzical. Gîsîtu cu prilejul unei promenade și strîns în mîna, pana emite vibrații pe care poetul le recepționează emoțional. De ce? Nu se știe. După cum nu se știe ce mesaj exprîmă poezia; cui i se adresează și ce anume stîrzi suflătești au generat-o. De altfel, poetul însuși e conștient că heretele este o pasăre răpitoare (o spune singur: „...semet, nebiruit, tîlharul / Cu s-ripara haină văzduhul frîmțant”) și prin un mare efort adus penerului, cu atît mai inexplicabil cu cît este lipsit de obiect. Să fie oare „Pana de herete” cu voie sau fără voie o laudă a gratulărilor? Și cum folosește echivocul imaginii, gratulărilor unei emoiți vane, fără raport logic cu sensibilitatea și gîndirea omului contemporan?

Apozar: „N-avem mere, dar vă putem servi cu spanac”.

A. P.

„Mult e dulce...”

„Critici, prozatori, poezi, voi toți cei care cu atîta nesimțire, cîntecul limbii românească, în sfîrșit, a fost pronunțat apelul care să vă cheme la realitate: „E timpul să ne trezim...la limbă” N-ă o spune răspicat, conștient de gravitatea momentului istoric pe care-l mar-

celor ce, fînd săraci cu duhul și certaiți cu gramatica, stilceas limba, ei desășoară o complicată perorație pentru a fixa „specifii” lui Traian Coșovei. Delimitările sale, cu pretenții de înaltă estetică, încep cam așa: „Nu e vorba de un reportaj SENZAȚIONAL ci de unul LITERAR”, în care comunicarea omului cu peisajul și prilejul scriitorului SĂ SE SALTE și să-l admire”. (s.n.). Și urmează apoi alte expresii în care avem impresia că nu numai scriitorul, ci și autorul articolului se saltă el însuși peste măsură. Astfel avem de-a face cu: „impresia unei continuități neîntrerupte” (!) cu un poet care „OPEREAZĂ CU SENZAȚII” asociate grație puterii de captare a izvoarelor însuși al impresiunii directe”. (s.n.). Cu fraze de tipul „Poetul nu caută prilej de revemire, nu e un admirator al naturii, ci un analist al ei și al stărilor sufletești”. (Stările sufletești ale naturii?) ș.a.m.d. Lecția de limbă pe care ne-o servește autorul recenziei este într-adevăr exemplară. E timpul, cred, ca Gh.V. Poalelungi însuși să se trezească (sau să se salte) la... „limbă”!

TUMIDUS

Opinia babel

Poetul Ion Boldici stă de vorbă într-o poezie din „Albina” cu „o băbă-ntr-un zăbun”, privindu-l „drumeagul”, desfundat „din cădun”, o chestiune care, în fond, e prietene. Dar, dintr-o inexplicabilă amabilitate față de respectiva băbă și indiscreție față de cititorii, poetul se grăbește să-i transcrie opiniile: „Încă nu-i asfalt pe cale și e rău; dar drept să-ți spun

chează în literatura romînă, Gh. V. Poalelungi în „Tînrul scriitor” nr. 3, în conțutia însemnată, rar sale despre limbă. Pe un ton perenitoriu și solemn, el reclamă „precizia lingvistică” sau „mîgala cu(!) care (unii poezi — n.n.) trebuie să scoată cristallul pur din dulcea limbă românească”.

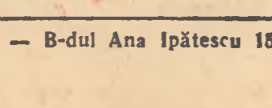
„E timpul să ne trezim...la limbă” N-ă o spune răspicat, conștient de gravitatea momentului istoric pe care-l mar-

celor ce, fînd săraci cu duhul și certaiți cu gramatica, stilceas limba, ei desășoară o complicată perorație pentru a fixa „specifii” lui Traian Coșovei. Delimitările sale, cu pretenții de înaltă estetică, încep cam așa: „Nu e vorba de un reportaj SENZAȚIONAL ci de unul LITERAR”, în care comunicarea omului cu peisajul și prilejul scriitorului SĂ SE SALTE și să-l admire”. (s.n.). Și urmează apoi alte expresii în care avem impresia că nu numai scriitorul, ci și autorul articolului se saltă el însuși peste măsură. Astfel avem de-a face cu: „impresia unei continuități neîntrerupte” (!) cu un poet care „OPEREAZĂ CU SENZAȚII” asociate grație puterii de captare a izvoarelor însuși al impresiunii directe”. (s.n.). Cu fraze de tipul „Poetul nu caută prilej de revemire, nu e un admirator al naturii, ci un analist al ei și al stărilor sufletești”. (Stările sufletești ale naturii?) ș.a.m.d. Lecția de limbă pe care ne-o servește autorul recenziei este într-adevăr exemplară. E timpul, cred, ca Gh.V. Poalelungi însuși să se trezească (sau să se salte) la... „limbă”!

„E timpul să ne trezim...la limbă” N-ă o spune răspicat, conștient de gravitatea momentului istoric pe care-l mar-

celor ce, fînd săraci cu duhul și certaiți cu gramatica, stilceas limba, ei desășoară o complicată perorație pentru a fixa „specifii” lui Traian Coșovei. Delimitările sale, cu pretenții de înaltă estetică, încep cam așa: „Nu e vorba de un reportaj SENZAȚIONAL ci de unul LITERAR”, în care comunicarea omului cu peisajul și prilejul scriitorului SĂ SE SALTE și să-l admire”. (s.n.). Și urmează apoi alte expresii în care avem impresia că nu numai scriitorul, ci și autorul articolului se saltă el însuși peste măsură. Astfel avem de-a face cu: „impresia unei continuități neîntrerupte” (!) cu un poet care „OPEREAZĂ CU SENZAȚII” asociate grație puterii de captare a izvoarelor însuși al impresiunii directe”. (s.n.). Cu fraze de tipul „Poetul nu caută prilej de revemire, nu e un admirator al naturii, ci un analist al ei și al stărilor sufletești”. (Stările sufletești ale naturii?) ș.a.m.d. Lecția de limbă pe care ne-o servește autorul recenziei este într-adevăr exemplară. E timpul, cred, ca Gh.V. Poalelungi însuși să se trezească (sau să se salte) la... „limbă”!

„E timpul să ne trezim...la limbă” N-ă o spune răspicat, conștient de gravitatea momentului istoric pe care-l mar-

LAMAR

poet bulgar

LACUL ROȘU

Acolo unde vulturii dau roață și codrii poartă-n cîrcă veșnicii, O taină omenească e-ngropată. Nici fiarele n-o știu, și n-o vor ști.

Se spune că prin locurile-acestea Se-andrăgoși de-o față un haiduc. Iubiri lui i se duse vestea. Hăt peste munți, cum veștile se duc.

Dar fata la iubire nu-l răspunde: Pe altu-l-aștepta — un surghiunul. Haiducul într-o peșteră o-ascunde, De apriga lui dragoste orbit.

Și plîne fata. Lacrimile-amare Au curs sîroale peste-acele sfînd. Pînă-ntr-o zi, cînd muntele cel mare Se frînce peste vîile-i adînci.

Cînd se sfîrșe cumplita prăbușire, Se strînce-un lac. Iar singele aprins Al celor doi îi dete-o strălucire. Care de-atunci încocae nu s-a stîns.

Azi, Lacul Roșu tainic ogîndește Carpații, de păduri învîlviți. Și dac-ascuți, adîncul lui șoptește Legenda celor doi îndrăgostiți..

In romînește de Petre Solomon

„Sărbătoare la gospodăria agricolă colectivă”

Zece ani de la moartea lui Jean-Richard Bloch

Cînd se va scrie adevărata istorie a literaturii franceze dintre cele două războaie ale veacului nostru, numele lui Jean-Richard Bloch va figura la loc de cinste. Va fi numele unui mare scriitor modest, al unui spirit lucid, veșnic în căutarea frumosului, a adevărului și a binelui. Se va vorbi atunci despre frumusețea stilistică a prozei din „Les chasses de Renaud”, despre locul eminent pe care-l dețin în dramaturgia franceză contemporană piese ca „Le dernier empereur” și „Toulon”, despre vina epică a realității critice din romane ca „Et compagnie”, despre bogata ianție și tîlcurile „Noșii kurde”...

Azi, cînd se împlinesc zece ani de la moartea scriitorului, să cîntim personalitatea morală a celui care, alături de Romain Rolland și de Henri Barbusse, a înfrunghit pe scriitorul militant al epocii noastre. Într-o cuvîntare rostită acum 20 de ani la Congresul internațional al scriitorilor pentru apărarea culturii, Bloch punea din plin problema misiunii scriitorului și a legăturilor lui cu poporul:

„De veacuri, proletariatul nu-și crușă sforșările, jertfele, singele pentru a dura o lume mai nobilă, pentru a ne așeza în această lume purificată și a ne restitui demnitatea de scriitori. Nu e oare îndoașita pentru intelectualul să se simtă veșnic dator și să nu plătească niciodată cît trebuie?”

Înțelegînd inutilitatea dăumătoare a așa zisei „arte pentru artă”, rîndul cu mandariini căutători de notații rare și de vocabile alese, Bloch a scris pe înțelesul tuturor și a reînviat astfel tradiția prozei clasice franceze, rațională și limpede. Momentul de maximă eficacitate a artistului-cetățean mi se pare a fi fost atins în vremea de urgențe în care, părăsind Franța, dar purtînd-o veșnic în suflet, J.-R. Bloch a fost, din 1941 și pînă în 1944, vocea hotărîrții și pătimășă a poporului său. În fiecare miercuri seara, postul de radio Moscova a redat țării cotropite de nazisii gîndul fierbinte al patriotului, al luptătorului J.-R. Bloch, Ambasador al Franței, mai autentic decît toți diplomații cu frac și joben, Bloch a însumat în cuvîntările sale (strîns, după eliberare, în volumul „De la France trahie à la France en armes”) înțelepciunea, și minia și eroismul galic. Cuvîntul său a înfîierat pe colaboraționiștii suptși nazismului, a îndemnat la rezistență, a preaslăvit eroismul oamenilor sovietici — demn model pentru partizanii francezi —, a demascat ororile hitlerismului și ale războiului... O cronică, adevărată și patetică, a celui de al doilea război mondial, cu acel sentiment de trăire zilnică a evenimentelor, cu dureri și speranțe de la o săptămînă la alta, o poveste a faptelor de eroism ale miilor de indivizi, și o evocare a marilor prefaceri istorice și morale — iată ce ne-a lăsa: Bloch. Niciodată poate, de la marii oratori ai revoluției din 1789, un scriitor francez nu a fost ca el crainic și orator, cetățean și umanist, cu atîta înverșune, și atîta abnegație, cu atîta învoșurare.

Și eficacitatea vorbelor sale, și demnitatea lui de scriitor, au răsărit din dragostea lui de viață, din ura adîncă față de război. Transcriu mai jos cîteva rînduri din acea Rugă a scriitorului, pe care a rostit-o Bloch întors din primul război mondial, cu trupul și sufletul zdruccinate de grozăviile frontului:

„...În clipa în care tau din nou condeiești în mîna, doresc din suflet ca pe suprafața acestui pămînt, unde sint cîmpii, și oceane, și mine pentru toți, setea de putere, de prestigiu, de dominație, de onoruri, interesele și rivalitățile între națiuni să nu mai fie niciodată azvîrlite în calea fîcării oamenilor; doresc din suflet ca pe suprafața acestui pămînt unde aerul și grîul nu sint privilegii unora mai mult decît al altora, nici un bărbat, nici o femeie, nici un grup de bărbați sau de femei să nu poată, în numele bo-

găfel, al nașterii sau al strădăniilor asupra restului lumii o tiranie care ar jolosi fără doar și poate uzurpatorilor, oamenilor răi și fără scrupule...”

„Și acum jur să-mi tîncin mai mult decît orîndul forțele pentru a afla, a denunța și a strîpi asupritorii și mizeria omului, oriunde s-ar afla ele; jur să-mi tîncin arta demnității umane, spiritului, suferințelor, buntății, prieteniei, înțelegerii, revoltii, muncii, independenței, bucurii, încrederii și generozității omului...”

„Jur să nu uit niciodată. Amin.”

Jean-Richard Bloch nu a uitat. S-a ținut de cuvînt și a fost, în mijlocul dramei pe care țara lui a trăit-o în ultimele două decenii, cavalerul speranței și al bunătății umane, umanistul lucid și angajat în marea bătălie pentru pace, pentru libertate, pentru fîcirea, pe care o dau oamenii zilelor noastre.

Valentin Lipatti

Cadavrul viu

La Zürich, Geneva, Berlin, Paris apar de un timp încoace numeroase articole, studii (?), antologii, memorii și polemici în legătură cu decedatul curent modernist „Dada”. Ba, la Paris — ah, Parisul! — s-a deschis o retrospectivă Dada, unde, citez, figurează „cele mai viguroase și actuale opere” ale răposatei genuri, printre care, iar citez, câteva „clasic”, ca „mașina optică a lui Marcel Duchamp, pinzele mecanice ale lui Fr. Picabia, cotajele toldeana e-moționante ale lui Kurt Schwitters”. Tot la Paris s-a tipărit de curînd un fel de monografie-roman „Aventura Dada” al cărei autor, seclant înfriziat dar fidel, Georges Hugnet nu are de pînis în entuziasmul său postum decît că numita misurare, afi de analitizată prin firea ei de avaron, a devenit cu timpul și mai ales în conștiința posterității prea... literară și îndoielnic poate de reușit acestor exerciții de suprafață artificială și sîmțute și multian în numeroase cazinate, după alta vreme de la tîncul hibridului în apele efemerului său ale ridicolului, nu mai sînt mînte exact? O să-mi spuneți că operația e zadarnică și probabil nedorită chiar de părinții bastardului, deoarece el însuși l-au ucis cu mîna lor, nemăștiind ce să facă cu el cînd au devenit în fine lucizi dacă nu rușinați? Vă înșelați, realizitor! Eu, în orice caz, vînd în principiu o încredere religioasă în știința în general și în cea occidentală în special, sint gata să cred fără a cerea și în această senzație medicală, în întregul bietului „Dada”. Ce nu poate Apusul! — Recunoscă în el această cîvingere pe mine mai stimulează exemplul celui ce semnaleză emoțional veteza în „Nouvelles Littéraires” sub titlul „Phoenix-ul-Dada” și consideră un cadavru îngropat de aproape treizeci de ani „cald încă”. Sint cuvintele sale

M. P.

Agendă internațională

O SUGESTIVĂ EVOCARE A LUI ESOP

Pentru a înfășișa în mod cît mai pregnant cele mai importante episoade ale vieții lui Esop, Arnost Bronnen a recurs în nouul său roman „Esop”, recent apărut la Rowohlt-Verlag din Hamburg — la următoarea înțelegătoare tehnică. Aceste episoade sint relatate nu „la rece” de către autor, ci chiar de către cei care au jucat un rol în destinul celui mai mare fabulist al antichității: negurătorii de sclavi care l-au vîndut pe tîncur Esop; filosoful Rhodops, care l-a înțeles de la de început ascultul spirit al sclavului frigian; prosti-tuta Rhodops, care l-a înțeles din copilărie; diplomatul Maimandros, care a făcut tot ce a stat în puterea pentru săvîl creștinda influență politică a lui Esop; și preotul suprem al orașului din Delhi, care l-a aruncat pe Esop de pe o stîncă în mare.

O singură dată, în penultimul capitol, are cuvîntul și fabulistul pentru a relate — cu ajutorul propriilor lui fabule — momentele decisive ale constituției sale lupte împotriva forțelor întunecului de la Delhi.

Ad.

Redactor-șef: Zaharia Stancu. Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilariu, Paul Georgescu (redactor-șef adjunct), Eugen Jebeleanu, George Macovecu, Ion Mihăileanu, V. Mindra (redactor-șef adjunct), Mihail Petroveanu (redactor-șef adjunct), Cicerone Theodorescu, Ion Vițner.